

Twickel

BLAD

Twickel maakt toilet

Tentoonstelling
met een knipoog

STIFFESTIVAL IN DE TUIN
6

INTRIGEREND FOTOALBUM
10

LANDBOUW BUNDELT KRACHTEN
12

INHOUD

jaargang 29 | zomer 2019

COLOFON

In de oranjerie wordt luxe sanitair tentoongesteld. (foto: Han Morskieft)

Twickelblad is een kwartaal-uitgave van de Stichting Twickel en de Vereniging Vrienden van Twickel. Een abonnement i.c.m. lidmaatschap Vereniging Vrienden van Twickel kost € 22,- per jaar.

Aanmelding en informatie

secretaris@vriendenvantwickel.nl
Postbus 107, 7490 AC Delden
Vriendenvantwickel.nl

Redactie

Hiska Bakker
Rob Bloemendal
Aafke Brunt
Helmig Kleerebezem
Egbert Jaap Mooiweer
Chantal Ophuis
Martin Steenbeeke
(eindredactie)

Redactieadres

Schalkburgerstraat 11,
7551 GR Hengelo.
Twickelblad@stnbk.nl

Realisatie & druk

Morskieft Ontwerpers
Van Marle Grafische bedrijven

ISSN 0927-6548

6 Twickel en Stiftfestival laten dromen samenkomen met concerten in kasteeltuin.

15 Kerkuil-kuikens gemeten, gewogen en geringd.

16 Pachters Erik en Annette Jansen doen op erve Goormeen liefst zoveel mogelijk zelf.

Inventaris Huis Kneuterdijk uit Den Haag bewaard in kasteel.

VERDER IN DIT NUMMER

Rondom Twickel	4
Mijn Twickel: Gert Aandeweg	8
Van de rentmeester	9
George van Heeckeren en zijn courtisanes	10
Collectief de boer op	12
Tentoonstelling historisch sanitair	14
Onderzoek natuurwaarden	15
Zandvanger ontdekt in overpark	18
In Memoriam: Marcel Klieverik	19
Van de Voorzitter Vrienden van Twickel	19
Kasteelobject: smeedijzeren geldkist	22
Berichten van de Buitenplaats	23
Agenda	24

KIEK ONS EENS

LEZERSFOTO

Her en der werden paasvuren afgeblazen maar op Twickel kon de traditie dit jaar gewoon doorgaan. In verband met de droogte was het paasvuur voor het kasteel die jaar wel iets minder groot. Ook stond er voor de zekerheid een giertank met bluswater paraat. Het vuur werd ontstoken door rentmeester Egbert Jaap Mooiweer en de winnaar van de zoektocht naar het 'gouden ei'. Een dixieland-orkest met kasteelheer Roderik zu Castell zorgde voor de muzikale omlijsting. Piet Brummer legde vast hoe jong en oud zich rond de 'boake' verzamelde. Ook een mooie foto gemaakt? Stuur deze naar Twickelblad@stnbk.nl.

VAN DE REDACTIE

Martin Steenbeeke

en beschreven zou zijn, maar dat is niet zo. Uiteraard zijn er onderwerpen die in de 29-jarige historie van dit blad vaker dan één keer zijn belicht – het is per slot van rekening ook elk jaar sinterklaas, zeggen we in de journalistiek – maar gelukkig dient zich telkenmale wat nieuws aan.

Zo staat het kasteel – hoe oud het ook mag zijn – met zijn inventaris en de levensgeschiedenis van de bewoners borg voor veel verhalen. In dit nummer leest u meer over een fotoalbum met schone jongedames dat een fraai inkijkje geeft in de leefwereld van de jonge George van Heeckeren. En wist u dat enkele objecten uit de inventaris afkomstig zijn uit het huidige gebouw van de Raad van State, een vroeger stadspaleis in Den Haag?

Mensen vragen mij weleens of het niet moeilijk is om elke keer weer nieuwe en originele verhalen te vinden voor het Twickelblad. Toen ik tien jaar geleden aantrad als hoofdredacteur, dacht ik eerlijk gezegd ook dat alles al een beetje gesignaleerd

Twickel wordt beheerd in de geest van de wapenspreuk 'Mutando non mutor' (Alles verandert, maar door mij aan te passen aan de omgeving verander ik niet). Dat beheer ligt in handen van mensen, en uit hun hoofden ontspruiten nieuwe ideeën en projecten. Zo staat een ontmoeting tussen bestuurders aan de basis van het openingsconcert van het Stiftfestival in de kasteeltuin en kunt u in de oranjerie zien welke luxe sanitaire voorzieningen de bewoners van het kasteel in de negentiende eeuw ter beschikking hadden.

En Twickel mag dan een op zichzelf staand landgoed zijn, voor de ontwikkelingen uit de buitenwereld kan het zich niet afsluiten. De afnemende biodiversiteit en het streven naar een duurzame energievoorziening zijn actuele ontwikkelingen die het reilen en zeilen op het landgoed beïnvloeden. In dit nummer wordt uit de doeken gedaan welke stappen een speciaal gevormde Landbouwcommissie wil zetten. Het varieert van een symbolische strontvlieg tot een eigen zuivellijn. Als ook maar de helft van alle suggesties wordt uitgevoerd, hoef ik me als hoofdredacteur geen zorgen te maken over de inhoud van de komende jaargangen.

Overeenstemming over opheffen verkeerslus

Stichting Twickel, de provincie Overijssel en de gemeente Hof van Twente hebben overeenstemming bereikt over verwijdering van de noordelijke afslag van de rondweg bij Delden. Het past in het gezamenlijke streven om de rondweg beter in het landschap in te passen. Door de lus tussen de rondweg en de Almelosestraat te verwijderen wordt ook de schade hersteld die aan het landschap van de Deldeneresch is toegebracht. Dit belang weegt uiteindelijk zwaarder dan verkeerstechnische bezwaren die minimaal blijken te zijn. De provincie voert de verkeerskundige maatregelen uit en Twickel de landschappelijke; verwijderen van het asfalt en opvullen van het ontstane gat en de taluds met zand. Partijen verwachten dat de klus vijf jaar gaat duren. Een ander project uit het Pact van Twickel, de herinrichting van het overpark, wordt deze zomer afgerond met de aanleg van een vijver in het weiland tegenover Carelshaven.

Boomboeketten vallen op

Ze zijn al op zo'n veertig locaties zichtbaar; de zomereiken die worden aangeplant ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan van de Stichting Twickel. De gegroepeerde bomen vallen extra op doordat ze enigszins schuin zijn aangeplant. Wanneer ze groter zijn, moet zo zichtbaar blijven dat het om afzonderlijke stammen gaat. Bij het kiezen van de 65 locaties is landschapsarchitecte Greet Bierema betrokken. "Soms staan ze in het midden van een weiland, soms aan de rand maar ze zijn in elk geval goed te zien voor wandelaars, fietsers en automobilisten", legt ze uit. In de achttiende en negentiende eeuw was het gebruikelijk om op landgoederen en in parken boomboeketten te planten.

Theestube weer open

De Theestube in Lage is weer open. Sinds 1 januari 2018 stond het pand leeg. In de persoon van Harrie Assink is een nieuwe uitbater gevonden. "Op deze authentieke plek met een mooie geschiedenis zie ik veel mogelijkheden", zegt hij. Assink specialiseert zich met verschillende soorten koffie, waar hij ervaring mee heeft opgedaan in de horeca. Hij mikt vooral op recreanten en hoopt dat er nieuwe fietsroutes tussen Nederland en dit deel van Duitsland komen. De theestube is oorspronkelijk in 1974 begonnen in de naastgelegen voormalige molenaarswoning. Deze zal verbouwd worden voor de ontvangst van groepen.

Kunst en koeien

Dat kunst en koeien samengaan, bewijzen de pachters Richard en Rozalinda Scholten van Erve Smienk. Zij combineerden in april de eerste weidegang van hun melkkoeien met een bijzondere expositie. Na het openen van de staldeuren konden bezoekers een route lopen door één van de weilanden waar schilderijen en keramieken kunstwerken tentoon waren gesteld. De kunst is gemaakt door Rosalinda, kunstenaressen en docent aan de Vrije School in Zutphen. Veiligheidshalve liepen de koeien in een andere wei.

Gratis zaad in landgoedwinkel

Bezoekers van de landgoedwinkel kunnen een gratis zaadmengsel krijgen. Het bijenmengsel (Tubinger Basic) en het wildmengsel (Grimberger Esch) worden ook door Twickel gebruikt. "De wildmengsels passen we vooral toe bij de aanleg en verbetering van houtwallen, singels en struweelhagen in Zenderen, met name rond de Hondenberg. De bloemenmengsels zijn veel te zien op onze natuurgraanackers rondom Beckum. De stroken zijn zo gelegd dat het een prachtig samenspel vormt met het wapperende graan", zegt beheerder Jasper de Groot. De 800 beschikbare zakjes met bijenmengsel gingen de afgelopen maand rap over de toonbank; het wildmengsel is nog verkrijgbaar. De bezoekers mogen het zaad zelf in een zakje scheppen en meenemen.

Het draagvermogen van de ondergrond is onderzocht.

Herbouw Eschmolen in zicht

De herbouw van de Eschmolen op de Deldeneresch is nabij. Bodemonderzoeken hebben een positieve uitkomst en ook financieel zit het er goed uit. "We hebben hele mooie stappen gezet en hopen nog dit jaar te beginnen met de bouw van het onderste gedeelte", zegt Hilco Huisstede. Hij is de nieuwe voorzitter van de stichting die zich al tien jaar inzet voor herbouw van de in 1959 afgebrande molen. De molen moet met behulp van vrijwilligers weer graan gaan malen. Ook is er ruimte voor exposities en bijeenkomsten. Het afgelopen half jaar is de bodem onderzocht op mogelijke vervuilingen en het draagvermogen. Ongeveer een derde deel van de kosten (1,3 miljoen euro) is opgebracht door sponsoring, giften en de Vrienden van de Eschmolen. Deldense ondernemers staan via een haringparty op 12 juni garant voor twee ton. Met bijdragen van de provincie, gemeente en Twickel hoopt de stichting de begroting rond te krijgen.

Vriendenbezoek aan kasteel De Haar

145 Vrienden van Twickel bezochten op 5 en 6 april De Haar in Haarzuilens, het grootste kasteel van Nederland. Het is vanaf 1892 in neogotische stijl gebouwd op de ruïne van een eerder kasteel. Binnen werden de rijk gedecoreerde vertrekken met een bonte verzameling aan kunstobjecten bewonderd. Ook was er waardering voor technische hoogstandjes uit de bouwtijd: de elektrische verlichting met eigen generator, de centrale verwarming en de beide liften. Na afloop werd gelunched in 't Wapen van Haarzuylens aan de gezellige Brink in het Utrechtse dorp.

De kasteeltuin vormt op 18 augustus het decor voor klassieke kamermuziek en opera's. Met optredens in de oranjerie, de tuin en op een podium in de gracht wordt het internationale Stiffestival op locatie geopend.

Dromen Stiffestival en Twickel komen samen

Rob Bloemendal en Patrice van Riemsdijk zien het bijzondere decor al voor zich.

AUTEUR Martin Steenbeeke

ACTUEEL Op het gazon tussen de oranjerie en de gracht schetst beheerder Rob Bloemendal aan Patrice van Riemsdijk de sfeer van zondag 18 augustus. In de avondschemering zullen de luiken van het kasteel open staan, brandt er in elke ruimte gedempt licht en staan spotlights op de kasteelmuren gericht. "Dit wordt een schitterend decor", verzekert Bloemendal. En het kroos zal verwijderd zijn", zegt hij met een blik op het water in de slotgracht. Patrice van Riemsdijk, voorzitter van het Stiffestival, kan zich gezien haar enthousiasme wel een voorstelling maken van hetgeen zich hier op af gaat spelen. Musici zullen plaats nemen op een speciaal podium in de gracht om daar twee opera's ten gehore te brengen. Het publiek zit aan de overkant van het water, op stoelen in de formele tuin. "Kunnen we daar nog wat zitplaatsen creëren", wijst Van Riemsdijk naar de overkant van de gracht.

Dromen

Het avondconcert moet het sluitstuk worden van een bijzondere openingsdag van het Stiffestival. Het kamermuziekfestival wordt dit jaar voor de vijftiende keer gehouden, en sinds vijf jaar wordt er niet alleen rond de

Stiftskerk in Weerselo gemusiceerd maar ook op andere locaties in Twente. Bijvoorbeeld in de Plechelmusbasiliek in Oldenzaal, het Rijksmuseum in Enschede en de landgoederen Singraven en Het Hakenberg. Dit jaar is het aantal buitenlocaties uitgebreid met de kasteeltuin van Twickel. "We willen de bezoekers van het Stiffestival meer laten ervaren dan de muziek zelf. We willen de schoonheid van Twente laten zien en de verbinding leggen met kunst, natuur en historie", verklaart Patrice van Riemsdijk. Dankzij tussenkomst van bestuurslid Elisabeth Beelaerts is Twickel als nieuwe locatie uit de bus gekomen. Na een verkennend bezoek van artistiek leider Daniel Rowland aan Twickel, afgelopen najaar, nam het enthousiasme bij beide partijen alleen maar toe. Rowland was onder de indruk van de locatie en de akoestiek werd na een test met instrumenten akkoord bevonden. "Twee dromen komen hier samen", zegt Van Riemsdijk. "In Daniel Rowland, opgegroeid op 't Stift, hebben we een artistiek leider die blijft bij zijn eigen leest maar tegelijk open staat voor nieuwe avonturen. Dat zie ik ook bij Twickel."

Ambities

Het thema van het Stiffestival is 'grenzeloos'. De muziek gaat op reis en op Twickel wordt dit letterlijk genomen. De dag begint met twee concerten in de oranjerie, waarna

Daniel Rowland.

Het festival op Twickel moet een ongedwongen sfeer uitstralen, zoals tijdens het slotconcert op het Stift in Weerselo.

vervolgens op drie podia in het park 'pop up-concerten' worden gegeven. De apotheose is de uitvoering van twee opera's in de gracht. "Je verplaatst je van de ene locatie naar de andere. En dat roept verschillende stemmingen op", weet Van Riemsdijk. Twickel wil uitpakken met het festival, licht Rob Bloemendal toe. Er had, stelt hij enigszins gechargeerd, ook kunnen worden volstaan met een piano op het gras of een klein concert in de oranjerie of het kasteel. Maar de ambities zijn hoog. "We willen deze coulisse optimaal gebruiken. Ik heb vaak genoeg 's avonds door het park gelopen en gedacht hoe fraai het wel niet zou zijn om in de gracht een concert te houden. Dit decor van internationale grandeur verdient een festival met topartiesten, dat ook bezoekers trekt vanaf de andere kant van de IJssel."

Daniel Rowland heeft bij de programmering duidelijk rekening gehouden met de locatie. Er is, voor musici en publiek, verschil tussen een uitvoering in een kerk of op een landgoed, weet Van Riemsdijk. "Tegen de akoestiek van de Plechelmus kan je niet op. Maar dat ambiëren we hier ook niet. Op een landgoed gaat het meer om passie. Het publiek zit er bovenop en op elke locatie roepen we verschillende stemmingen op." De link met Twickel wordt benadrukt door ook muziek van componist Unico van Wassenaer ten gehore te brengen. "We hopen op

Programma zondag 18 augustus

11.00 uur Oranjerie

Vliegende Hollanders en andere globetrotters
Stravinsky, Hindemith, Van Wassenaer, Tsjaikovski

13.00 uur Lunch in het park

14.30 uur Oranjerie

To and from Britain with love
Vaughan Williams, Elgar, Alissa Firsova
(wereldpremière)

16.00 uur Muzikale wandeling door het Kasteelpark

Diverse verrassende pop-up concerten met
bandoneonster Marcelo Nisinman, klarinetvirtuoos
Christoffer Sundquist en anderen.

18.00 uur Diner in het park

20.00 uur Twee opera's op de slotgracht

Maxwell Davis: 8 Songs for a mad king
Purcell: Dido and Aeneas

Zie voor alle informatie over programma
en kaartverkoop: www.stiffestival.com

Bladmuziek van Unico van Wassenaer.

een ongedwongen festivalsfeer", vult Bloemendal aan. Tussen de optredens kan een lunch en/of diner worden genuttigd.

Weergoden

De voorbereidingen beginnen al vroeg. Op 1 juli gaan de timmerlieden aan de slag met de bouw van het podium in de gracht. Op 18 augustus zijn de kasteeltuinen gesloten voor het reguliere publiek en wordt het onderhuis in het kasteel het domein van alle musici. Maar wat gebeurt er als de weergoden roet in het eten dreigen te gooien? Geen nood, verzekeren Bloemendal en Van Riemsdijk. De oranjerieconcerten ondervinden geen hinder van regen, de podia op de pop up-locaties zijn te overdekken maar dat geldt helaas niet voor het podium in de gracht. In dat geval wordt het sluitstuk opgevoerd in de Blasiuskerk. Ook daar is plek voor maximaal 500 gasten.

“Mijnheer draagt geen hoed?”

Gert bij zijn 'Twickelhuis' De Wender.

In 1986 deed Gert Andeweg zijn intrede in de toen nog besloten wereld van Twickel als opvolger van administrateur en boekhouder Douwe Kooistra. Drieëndertig jaar later neemt hij afscheid als personeelslid maar als bewoner en vrijwilliger blijft hij met Twickel verbonden.

MIJN TWICKEL

AUTEUR
Aafke Brunt

De belangstelling voor landbouw is hem bijna met de paplepel ingegoten. Gert is geboren en getogen in de onder Rotterdam gelegen Hoeksche Waard. Door het spelen bij vriendjes op een boerderij kreeg hij oog voor de waarde van grondbezit: al jong wist hij te berekenen hoeveel kilo aardappels of tarwe een stuk land zou opbrengen en wat daarvan de verkoopprijs zou zijn. Na de HEAO werkte Gert op een landbouwboekhoudbureau. Een collega wees hem op een personeelsadvertentie van Twickel in het agrarisch tijdschrift Boerderij. Wat de kerkelijk meelevende Gert aantrok, was de verwoorde doelstelling om het landgoed in stand te houden als natuurreservaat en cultuurmonument. Hier bood zich een mogelijkheid om een dienend bestaan te leiden. Voor de eerste sollicitatieronde vervoege Gert zich in de warme

junimaand van 1986 op de oude rentmeesterij waar rentmeester Schimmelpenninck in korte broek kwam aanfietsen. Na een thuisbezoek in de Hoeksche Waard door stichtingsvoorzitter J.B. van Heek volgde een uitgebreide tweede ronde. Die begon met een gesprek op de rentmeesterij met Douwe Kooistra en de toekomstige collega's Emmy Pots en Siny de Jong, toentertijd de voltallige bezetting van het kantoor. Hierna volgde een ondervraging door de 'bazen' in de huiskamer van bouwkundig opzichter Brinkers, waarna bosbaas Te Veldhuis hem in zijn dienstauto afleverde bij het kasteel. Hier werd de sollicitant opgewacht door de met witte handschoenen getooide eerste huisknecht Herman Hemelman, die zijn jas aannam met de vraag: "Mijnheer draagt geen hoed?" De benedengalerij diende als wachtkamer. De precies tegelijk slaande klokken tikten de tijd weg tot het moment waarop Gert naar de torenkamer werd geleid waar hij werd ontvangen door de heren Van Heek en Schimmelpenninck. Op een heel klein tafeltje was een enorm glas met jus d'orange voor hem klaargezet. Het contrast met de eerste kennismaking

had niet groter kunnen zijn. Zo trad Gert de eigen wereld van Twickel binnen. "Niet wereld gelijkvormig" noemt hij die omgeving zelf. Dat geldt voor de gang van zaken maar ook voor de mensen die er wonen en werken. Al was dat vroeger duidelijker: nu komt de buitenwereld Twickel binnen.

Het eerste jaar op Twickel viel niet mee. Het leegstaande café De Markenrichter, dat hem als woning werd aangeboden, vond hij te groot maar de door hem verkozen woning in de Hasseler Es in Hengelo beviel hem nog veel minder. 's Middags zat hij alleen in een achterafvertrek in het kantoor aan de Hengelsestraat. De omstandige boekhouding met een groot aantal handmatig bij te houden hulpboeken was een half jaar blijven liggen. De administratie bestond uit uiteenlopende onderdelen: pacht- en huur, werkzaamheden van het personeel, verzekeringen etc. Twickel beheerde zelf ook twee verzekeringsfondsen. Daar kwam Gert achter toen een pachter binnenkwam met de mededeling: "Ik heb een dood paard". De schadevergoeding werd uitgekeerd door het onderlinge Paardenverzekeringsfonds, en zo was

er ook een Veefonds. Beide met vergaderingen van de deelnemende pachters in 't Hoogspel.

De aan- en verkoop van effecten werd afgehandeld door een Amsterdamse makelaar die voor belangrijke transacties telefonisch overleg pleegde, met name tijdens de beurskracht van oktober 1987. Veel Twentenaren spraken voor de Zuid-Hollandse Gert een onverstaanbare taal. De pachters en jachttopzichters kon hij al weldra redelijk volgen maar het kon erger. Samen met Emmy Pots moest Gert graaf Solms vervangen op de jaarlijkse pachttag in Lage. Zowat de hele bevolking trad daar aan: plechtig in het zwart en in het geheel niet te verstaan. Zonder Emmy die het daar prachtig vond en iedereen kende, was een Babylonische spraakverwarring ontstaan.

Twickel biedt Gert herinneringen en standpunten genoeg om een boek over vol te schrijven. Na meer dan dertig jaar ziet hij een aantal herhalingen. Zo dacht men in 1986 dat de zure regen alle bossen zou aantasten en vreest men nu voor de gevolgen van moderne landbouwmethoden en klimaatveranderingen. Hij geniet en verwondert zich nog steeds. Ondanks het meegaan met de tijd is de menselijke maat op Twickel nog steeds aanwezig: "Je zou er een soap over kunnen maken."

Sinds 2001 woont hij met zijn vrouw Annemie in een nieuwe woning op de huisplaats van het erfje De Wender in Woolde. Het is de eerste moderne erfpachterswoning. Het boerderijtje dat er stond was te klein en te vervallen om het te restaureren. Ook na zijn pensioen zal Gert op Twickel blijven komen. Maar nu als vrijwilliger ter ondersteuning van werkzaamheden in de rentmeesterij.

VAN DE RENT MEESTER

AUTEUR
Egbert Jaap Mooiweer

Insectenmania

Freek Vonk, Naturalis en Albert Heijn luidden het voorjaar vroeg in met een succesvolle spaaractie waarin insecten de hoofdrol speelden. Ook bij ons thuis was er insectenspaarmania en zaten de kinderen onder een bonte verzameling insectenplaktattoos. Het is niet best gesteld met de insectenstand, dus een bewustwordingsactie en het delen van kennis juich ik van harte toe. Extreem goed plakkende, nauwelijks te verwijderen mestkever- en vanillebij-lakplaatjes op mijn kinderen neem ik dus graag voor lief.

In het onlangs verschenen monitoringsrapport van Provincie Overijssel over biodiversiteit staat dat er successen geboekt zijn, maar ook dat er nog veel werk te verzetten is. Een kwestie van een lange adem hebben en hard blijven werken. Dat heeft en wil Twickel: biodiversiteit staat hoog op onze agenda.

Zo zijn we in goed gesprek met de gemeenten over ondersteunend ecologisch bermbeheer. In aanloop naar het voorjaar hebben we duizenden struiken geplant en realiseerden we 13 km struweelhaag, 10 km brede akkerkruidenstroken en 7 km kruidenrijk graslandranden. Niet alleen mooi voor planten en dieren, maar ook mensen als aankleding van het landschap.

Insecten behagen kan trouwens kinderlijk eenvoudig zijn. Neem onze heggen. In plaats van ze ieder jaar op dezelfde manier te knippen, worden de heggen met 'snoei-op-groei'-methode steeds een stukje hoger en breder. Hierdoor ontwikkelt meerjarig hout en krijgen de meidoornstruiken de kans om te bloeien en vrucht te dragen. Daarmee verwelkom je allerhande insecten die op hun beurt weer een keur aan vogels trekken. Eigenlijk gaat het dus een beetje vanzelf...

Natuur voor je laten werken staat ook centraal in de biodiversiteitsmonitor die de Rabobank met WNF en FrieslandCampina ontwikkelde. Dit prachtige 'natural capital' initiatief belooft boeren met een hoog aandeel natuur- en landschapsbeheer met extra rentepunten korting. In Drenthe werkt men al met dit vernieuwende instrument. Ik goede hoop dat er dit jaar ook in Twente wordt uitgerold.

Dat zou mooi zijn, want Twickel-boeren scoren namelijk goed. FrieslandCampina liet onze pachters onlangs zien dat hun melkstroom sterke duurzaamheidsindicatoren heeft. Met een bovengemiddeld langere levensduur van koeien, lagere CO2 footprint en ammoniakuitstoot en hoge aandelen eiwit van eigen land, permanent grasland en natuur- en landschapsbeheer.

We zijn er nog niet, dat klopt. Maar terwijl we blijven werken aan natuur- en landschapsschoon, vieren we de winsten ook. Op Twickel leven bijzondere planten- en diersoorten van de Nederlandse Rode Lijst. Ik zal thuis eens kijken of de 'witsnuitlibel' in het insectenplaatjesalbum van mijn kinderen staat...

In kasteel Twickel ligt in de kamer van George baron van Heeckeren van Wassenaer een intrigerend fotoalbum. Het bevat een verzameling van zo'n tachtig foto's van beeldschone dames. Wie waren zij? En hoe kreeg George de foto's in handen?

George van Heeckeren en zijn courtisanes

AUTEUR
Christine Sinninghe
Damsté

HISTORIE

George (1856-1883) begon als jonge twintiger met het verzamelen van foto's van beeldschone actrices, danseressen en zangeressen. Deze dames traden op in theaters die George in Londen en Parijs bezocht. Ze waren meer dan alleen actrice of danseres en brachten menig man het hoofd op hol. Dat was ook hun opzet, want ze probeerden met hun charmes een rijke man aan de haak te slaan. Destijds was in Londen de uitdrukking 'stagedoor Johnnies' bekend. Dit waren welgestelde mannen, meestal aristocraten of zakenlieden, die na afloop van een voorstelling bij de uitgang bleven wachten omdat ze een afspraakje hadden met de door hen bewonderde actrice. De dames, beter bekend als courtisanes, boden hun charme en liefde aan als zelfstandige prostituees. Als dank ontvingen zij aanzienlijke geldbedragen,

George (1856-1883) begon als jonge twintiger met het verzamelen van foto's van beeldschone actrices, danseressen en zangeressen. Deze dames traden op in theaters die George in Londen en Parijs bezocht. Ze waren meer dan alleen actrice of danseres en brachten menig man het hoofd op hol. Dat was ook hun opzet, want ze probeerden met hun charmes een rijke man aan de haak te slaan. Destijds was in Londen de uitdrukking 'stagedoor Johnnies' bekend. Dit waren welgestelde mannen, meestal aristocraten of zakenlieden, die na afloop van een voorstelling bij de uitgang bleven wachten omdat ze een afspraakje hadden met de door hen bewonderde actrice. De dames, beter bekend als courtisanes, boden hun charme en liefde aan als zelfstandige prostituees. Als dank ontvingen zij aanzienlijke geldbedragen,

dure kleding, juwelen of zelfs een huis of kasteel. In de wereld van de 'beau monde' was dit fenomeen geaccepteerd en de mannen werden als zeer succesvol gezien als zij met een courtisane aan hun zijde verschenen. Over het algemeen waren courtisanes geen 'domme blondjes'. In veel gevallen waren het verarmde, maar handige, intelligente dames. Ze waren op de hoogte van kunst, literatuur en etiquette. Door een rijke man voor zich te winnen, konden zij zich in de societykringen begeven. Sommigen van hen lukte het zelfs een adellijk huwelijk aan te gaan en daarmee een adellijke titel te verkrijgen.

'Baron de Eeckeren'

De dames lieten zich fotograferen in bekende fotostudio's en hun portretfoto's waren zeer gewild bij hun aanbidders. Wanneer er voor een bewonderaar geen gelegenheid was om een foto persoonlijk uit handen van de actrice te ontvangen, dan kon hij haar foto kopen. George kocht een aantal foto's van zijn favoriete actrices in de Londense stationery shop van James MacMichael in South Audley Street. Of hij ooit een persoonlijke ontmoeting heeft gehad met een actrice of danseres zullen we waarschijnlijk nooit te weten komen en dat hoeft ook niet. George kreeg in ieder geval wel een gesigneerde foto van een violiste. Op de achterzijde schreef ze: 'A monsieur le Baron de Eeckeren, souvenir de Mary [...], 1878'. Haar achternaam is helaas niet meer te ontcijferen.

Na ruim honderd jaar zijn de foto's nog steeds het bekijken waard. Zou George bij het zien van de soms wat uitdagend kijkende dames erotische fantasieën hebben gehad? Ze nodigen daartoe wel uit, maar het waren zeker geen pornografische foto's. Die bestonden destijds wel, maar die werden slechts onder de toonbank verkocht. Uit een rijmpje dat George op de achterzijde van een van de foto's schreef, blijkt wel dat hij toen heel goed wist dat deze dames meer te bieden hadden dan alleen hun leuke snoetje.

'Olivette!' in Londen

Een van de weinige agenda's van George die nog in het huisarchief van Twickel worden bewaard, dateert uit 1880. Hierin staat van alles te lezen over een uitstapje naar Londen en Parijs. In Londen logeerde de 24-jarige George in het St. James Hotel en hij dineerde iedere avond in een ander restaurant, waaronder het vermaarde Grosvenor Restaurant

Operette-danseressen.

Lillie Langtry.

Voorzijde portretfoto met rijmpje.

in Bondstreet. Na het diner volgde 'She Stoops to Conquer', een succesvolle komedie in het Imperial Theatre. De actrice Lillie Langtry, goed vertegenwoordigd in het fotoalbum van George, maakte haar debuut in 'She Stoops to Conquer'. Behalve als actrice was Langtry ook bekend als maitresse van de toekomstige Engelse koning Edward VII.

In het Strand Theatre bezocht George de voorstelling 'Olivette!' Het programma ligt nog tussen de kartonnen bladen in zijn fotoalbum. 'Olivette!' behoort evenals 'She Stoops to Conquer' tot het lichte genre en is een 'opéra comique', de voorloper van de operette. Het libretto in dit soort komische opera's komt meestal op hetzelfde neer; verliefde stellen die niet met elkaar mogen trouwen maar elkaar door gemakkelijke listen en intriges uiteindelijk toch krijgen.

De actrice en zangeres Violet Cameron had een van de hoofdrollen in 'Olivette!' Van haar zitten prachtige foto's in Georges' album. Violet Cameron veroorzaakte de nodige tumult toen bekend werd dat zij een affaire had met de vierde graaf van Lonsdale. Er zitten heel wat dames met spannende affaires in Georges' album.

'Le beau monde' in Parijs

Na een weekje Londen, vertrok George vanaf Folkstone met de veerboot naar Boulogne-sur-Mer. Vandaar reisde hij verder naar Parijs om daar de kerstdagen door te brengen. Uit zijn agenda valt op te maken dat hij, evenals in Londen, de dagen in Parijs niet alleen doorbracht. Maar omdat hij slechts initialen heeft genoteerd is het niet meer na te gaan wie zijn metgezellen waren. Dit hoeft niet te betekenen dat dit geheim moest blijven. Destijds werden wel vaker alleen de initialen van personen in agenda's genoteerd, gewoon uit gemak. In Parijs bezocht George theateervoorstellingen, concerten, musea en dineerde hij in de meest prestigieuze restaurants van de stad. Zoals Café Riche waar de Franse topkok van die tijd, Louis Bignon, de sterren van de hemel kookte. Op kerstavond dineerde George in Le Grand Véfour. Dit restaurant was de ontmoetingsplek van royalty, adel, politici en lieden uit de artistieke kringen. Tot deze laatste groep behoorde ook Sarah Bernhardt,

één van de allergrootste actrices en courtisanes van haar tijd. Haar foto ontbreekt niet in het album van George. In het Theatre du Palais-Royale bewonderde George de beeldschone Ellen Andrée op het toneel. Hij kocht een ingekleurde foto van haar, gemaakt door niemand minder dan de beroemde fotograaf Nadar. Ellen Andrée had een bijzondere uitstraling en werd regelmatig gevraagd om model te staan voor vooraanstaande impressionistische kunstschilders als Manet, Degas en Renoir.

'Lang niet zo kuis'

Dat George van het lichte genre hield, blijkt ook uit zijn bezoek aan het Théâtre Bouffes-Parisiens, dat speciaal voor de satirische komische opera werd opgericht door Jacques Offenbach, die ook de komische operette 'Voyage dans la Lune' componeerde. De foto van de danseresjes uit deze operette voegde George ook aan zijn album toe. Misschien was het tijdens dit bezoek aan Parijs dat George als grapje voor zijn jongere broer Rodolphe een portretfoto kocht van een (nog) onbekende dame. Om een of andere reden heeft George dit 'schoone cadeau' toch maar zelf in zijn album bewaard.

Op de achterzijde krabbelde hij een rijmpje:

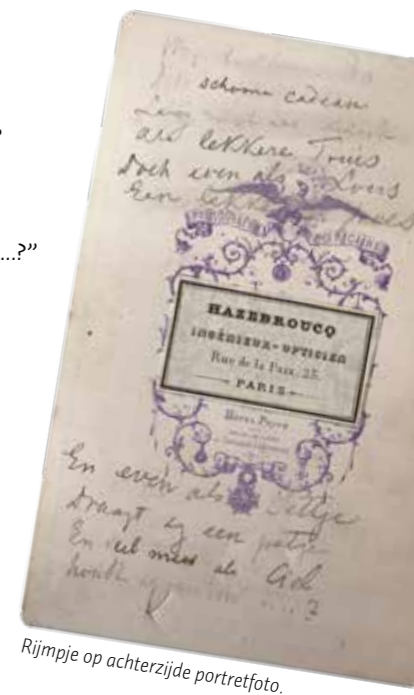
"Voor de kleine Do, Dit schoone cadeau,
Lang niet zo kuis, als lekkere Truis.
Doch even als Lous, een lekkere poes,
En even als Jettje, draagt zij een petje,
En veel meer als Ciel, houdt zij van een?"

Dit artikel is een verkorte weergave van een rijk geïllustreerd artikel in het digitale Magazine Adel in Nederland.

Zie: www.adelinnederland.nl

Georg van Heeckeren Wassenaer.

Rijmpje op achterzijde portretfoto.

In de supermarkt een pak Twickel-melk kopen. Of een Twickel-kaasje. Afkomstig van landbouwbedrijven die energieneutraal zijn en volledig in harmonie opereren met de natuur. Het lijkt fantasie maar als het aan de Landbouwcommissie ligt, wordt het realiteit. Een gezamenlijk toekomstplan moet het fundament onder de landbouw verstevigen.

Collectief de boer op voor gezonde boterham en biodiversiteit

AUTEUR
Martin Steenbeeke

LANDBOUW

Het begrip duurzaam heeft betrekking op economische, ecologische en cultuur-historische aspecten. De afgelopen vijf decennia is het aantal agrarische pachters gedaald van 150 tot 50. Hun bedrijven zijn onderdeel van een prachtig landgoed, maar dit karakteristieke coulissenlandschap met de houtwallen en verspreid liggende kavels is nadelig voor een efficiënte bedrijfsvoering. Tegelijk wordt de (intensieve) landbouw in Nederland verweten bij te dragen aan negatieve ontwikkelingen, zoals afname van de biodiversiteit en verzuring van natuurgebieden. De Landbouwcommissie heeft zichzelf de vraag gesteld hoe pachters in de toekomst een gezonde boterham kunnen verdienen én tegelijk de natuurwaarde op Twickel verbeterd kan worden.

Pittige discussies

Onder voorzitterschap van Edwin Hecker (bureau Schuttelaar en partners) hebben de pachters Walter Truitman en Henk Ter Keurs, rentmeester Egbert Jaap Mooiweer en adjunct-rentmeester Hans Gierveld (Stichting Twickel) en de externe leden Harald Droste en Annemie Mattheeuws het afgelopen jaar met verschillende partijen gesproken. Hierbij zijn volgens Hecker "pittige discussies" gevoerd, want om de voorgestelde ideeën te kunnen realiseren is een intensieve samenwerking tussen pachters, pachterscommissie en Stichting Twickel noodzakelijk. Maar sporen van de vroegere hiërarchische relatie tussen landbezitter en landbewerker zijn nog steeds aanwezig en zorgen voor een sluimerend wantrouwen,

zo is gebleken uit interviews met pachters. "Wij als pachters moeten het doen, mét steun van Twickel en hierbij is vertrouwen nodig", concludeert voorzitter Jeroen Groeneveld van de pachterscommissie.

Het rapport van de Landbouwcommissie concentreert zich op drie thema's. Verwaarding, Biodiversiteit & bodemkwaliteit en Energie. Om meer waarde te creëren kunnen de pachters en stichting Twickel een aantal dingen doen. Afzonderlijk kunnen melkveehouders een hogere melkprijs bedingen door de bedrijfsvoering te verduurzamen. Gezamenlijk kunnen zij producten op de markt brengen, zoals melk en kaas. Nu verdwijnt de melk van Twickel anoniem in een grote melkplas, terwijl het landgoed geassocieerd wordt met kwaliteit. Bovendien opereren Twickelpachters naar verhouding extensiever dan elders in het land en hebben ze meer oog voor duurzaamheid. Deze waarde komt nog niet tot uitdrukking in de prijs die pachters voor hun producten ontvangen. Het is dan wel noodzakelijk dat dit 'unieke verhaal' beter verteld wordt. Nu is de landbouw in de communicatie van Twickel onderbelicht. De bekendheid van Twickel kan vergroot worden door (meer) activiteiten voor bezoekers en recreanten te organiseren. Wanneer Twickel als merk gelanceerd is, kunnen andere producten toegevoegd worden, zoals worst en paddenstoelen. Een idee om gezamenlijk stierkalveren af te mesten en het vlees onder het label van Twickel te verkopen, stuit op teveel praktische hobbels.

Gezamenlijk optrekken

Er is momenteel al veel aandacht voor biodiversiteit en bodemkwaliteit. 85 % van de pachters heeft aangegeven hier mee bezig te zijn, maar om dit te bestendigen is het wel nodig dat de zorg voor de flora, fauna en bodem iets oplevert voor

de Twickelpachter. Hiervoor is monitoring noodzakelijk maar dat gebeurt nu nog onvoldoende. Het in kaart brengen van de situatie is nodig om te weten hoe Twickel er als geheel voor staat, wat de gevolgen van maatregelen zijn en om het resultaat aan andere partijen (banken, afnemers, overheden) te kunnen presenteren. Dan is het mogelijk om bij de Rabobank een rentekorting te krijgen of een hogere melkprijs van FrieslandCampina. Om focus aan te brengen in alles wat onderzocht wordt, stelt de Landbouwcommissie voor om één dier of insect te gebruiken als symbool voor de stand van de biodiversiteit op Twickel. Geopperd zijn de patrijs, steenuil en strontvlieg. Door gezamenlijk op te trekken richting waterschap, gemeenten en provincie hebben pachters een grotere kans om een overheidsbijdrage te ontvangen voor de maatregelen die ze op hun bedrijf nemen.

Net als overal in Nederland staan pachters voor de taak om hun energieverbruik te verminderen en te verduurzamen. Veel pachters hebben al energiebesparende maatregelen genomen en uit een enquête blijkt dat vrijwel alle pachters meer willen doen om hun energierekening te verlagen. Er is vooral interesse voor dubbel glas, ledverlichting in de stal en isolatie van het woonhuis. Ook kan de restwarmte van melk beter benut worden. Voor de opwekking van duurzame energie wordt allereerst gedacht aan zonne-energie. Er zijn al bedrijven met zonnepanelen maar er is nog veel dakoppervlak beschikbaar. Ook is er op en rond het erf voldoende ruimte voor de aanleg van bodemwarmtewisselaars en (kleine) windmolens. Mogelijk kan er een eigen energiecoöperatie opgezet worden.

Klein beginnen

Het bestuur van Stichting Twickel gaat nu samen met de pachterscommissie bekijken welke voorgestelde plannen als eerste opgepakt gaan worden. Deze moeten door werkgroepen verder worden uitgewerkt. "Dit rapport is een soort tussenconclusie", vatte stichtingsvoorzitter Maurits van den Wall Bake samen. De Landbouwcommissie adviseert om klein te beginnen en pachters niet te dwingen deel te nemen. 'Verleiden in plaats van verplichten' luidt het credo.

Bedrijfsbezoek bij Erve Oelhorst.

Al is de (natuurinclusieve) richting waarin Twickel de landbouw wil laten bewegen, wel duidelijk en dit zal links en rechts terugkeren in cont(r)acten met pachters. "Dit plan biedt veel kansen, maar het moet wel uitgevoerd worden", hield voorzitter Edwin Hecker de pachters voor. Een enkeling reageerde sceptisch ("eerst zien, dan geloven") want is het niet zo dat eerdere vergelijkbare plannen in een la zijn verdwenen? Dat klopt, beaamde Hecker, maar dit plan heeft een grotere kans van slagen door de 'timing'. "Minister Schouten, FrieslandCampina, de Rabobank en Europa; allen bewegen zich richting een duurzame landbouw. Het komt allemaal bij elkaar." Zijn verhaal werd onderstreept door Wiebren van Stralen van FrieslandCampina. De koers van de zuivelgigant is meer verlegd richting duurzaamheid. "De markt vraagt niet, maar schreeuwt om duurzaamheidsconcepten". En FrieslandCampina hecht veel waarde aan biodiversiteit. Het bedrijf is bereid om agrariërs die goed scoren op het gebied van zelfvoorzienendheid, emissies en natuur en landschapsbeheer voor hun inspanningen te belonen. Via het Planet Proof-programma krijgen melkveehouders een premie bovenop hun melkprijs. Bemoedigend is dat Twickelpachters hiervoor relatief sneller in aanmerking komen dan een gemiddelde melkveehouder.

Ook in de stal is meten weten. Pachter Henk ter Keurs controleert de drinkautomaat voor kalveren.

Biologische geitenhouderij Vliek verwerkt al eigen geitenmelk tot verse zuivel.

Twickel maakt toilet

Gietijzeren badkuipen, sanitair van porselein en persoonlijke toiletartikelen; tot en met 29 september worden historische objecten uit de badkamers van het kasteel tentoongesteld in de oranjerie.

AUTEUR Marc ter Horst
ACTUEEL Wie nu toilet zegt, bedoelt vaak de plee. Maar dat was ooit anders. Toilet verwees naar een fijne stof, als verkleinwoord van het Franse toile. Zo'n doek wat om een tafel was gedrapeerd waaraan je gaat zitten om je op te doffen, om 'toilet te maken'. Later kreeg toilet ook de betekenis van de kleding die men droeg: namiddagtoilet of avondtoilet. Deze tentoonstelling is een knipoog naar al die betekenissen. Warm water uit de kraan, een bad en wastafel met afvoer, een WC, alles met een chifon geurloos verbonden met het riool. Nu vanzelfsprekend, maar in de 19e eeuw hadden slechts enkelen een badkamer, of iets wat daar op leek. Twickel was daarin een echte voorloper. Super luxe en kostbare techniek werd geïmporteerd uit Frankrijk en Engeland. Zelfs een watertoren werd gebouwd om de juiste waterdruk in de badkamers te garanderen. En het bijzondere is dat zoveel van die techniek bewaard is gebleven. Ook veel andere hulpmiddelen om toilet te maken zijn nog aanwezig in het kasteel. Loodzware gietijzeren badkuipen, zinken heupbaden, voetbaden, kinderbaden, lampetstellen, bidets in alle vormen en maten, Chinese pispoten uit de

18e eeuw en zelfs po's speciaal voor dames (de zogenaamde Bourdaloue). Voor de bewoners, uiteraard, in een andere kwaliteit dan voor het personeel. En er werd wat afgesjouwd met gietiers warm water en emmers vuiligheid. Een dagtaak. Het personeel had het overigens niet slecht. Op Twickel is nog een unieke personeelsbadkamer uit ca. 1920, met centrale verwarming, elektriciteit en stromend warm en koud water. Afgelopen winter is deze badkamer met een tweetal personeelskamers gerestaureerd en is de originele inrichting teruggeplaatst.

In de oranjerie tonen we deze zomer een selectie van deze objecten. Een Engelse spa met bad en douche die oorspronkelijk in de zuidvleugel stond, is weer opgebouwd. Er zijn toilettafels, baden en een selectie van sanitair porselein van 1700 tot circa 1930. Daarnaast is er ook een keur aan persoonlijke toiletartikelen, vooral van het echtpaar Roldophe en Marie van Heeckeren van Wassenaer.

Het rijk geïllustreerde boek 'In Weelde Baden – de badkamer in het Nederlandse interieur' begeleidt de tentoonstelling en is voor de speciale prijs van 17,50 euro verkrijgbaar in de landgoedwinkel.

Natuur op Twickel scoort goed

De waardevolle flora en fauna op Twickel is de afgelopen kwart eeuw bewaard gebleven en op onderdelen zelfs verbeterd. Dat is de conclusie van een onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van de provincie Overijssel.

Twickel is één van de vier particuliere terreinen die door Bureau Waardenburg onder de loep is genomen. Behalve het Twentse landgoed rond Delden en het grondgebied van Twickel in Noordoost-Twente (Bergvennen) gaat het om particuliere terreinen rond Hengelo/Enschede en Bruinehaar. De landgoederen, erven en natuurgebieden zijn gemonitord op onder andere de aanwezigheid van bijzondere plantensoorten, insecten en broedvogels.

Ecoloog Piet Bremer van de provincie inventariseerde de natuur op Twickel 25 jaar geleden al eens uitgebreid. "Uit dit nieuwe onderzoek blijkt dat de belangrijke natuurwaarden behouden zijn gebleven. Kijk naar de vochtige heide het bekensysteem en de mooie bosgebieden. We zijn er blij mee, want het is niet vanzelfsprekend. Buiten de EHS-netwerken zien we door bijvoorbeeld de landbouwintensivering een achteruitgang. Landgoederen hebben de afgelopen twintig jaar meer gedaan om de natuur te versterken. Een meidoornheg wordt in het gewone boerenland niet zo snel aangelegd. En op Twickel is er bijvoorbeeld in Deldenerbroek ook nog natuur bijgekomen."

Qua vegetatie zijn er, vooral in vochtige heidegebieden als Schijvenveld en Vörgersveld, 42 soorten waargenomen die op de Rode lijst staan. Het lijkt erop dat de soortenrijkdom is toegenomen. Andere positieve uitkomsten: vijf van de 21 gesignaleerde broedvogelsoorten zijn landelijk gezien zeldzaam en bij de insecteninventarisatie zijn bijzondere libellensoorten waargenomen als bont dikkopje en de maanwaterjuffer. "Deze resultaten bevestigen de bijzondere waarde van Twickel", stelt Bremer. Kansen liggen volgens hem in de bermen en bosranden en door meer extensieve landbouwzones te creëren.

In een reactie zegt adjunct-rentmeester Hans Gierveld blij te zijn met de resultaten. "Het rapport bevestigt dat we op de goede weg zijn, dit is een beloning van onze werkwijze". Hij benadrukt dat Twickel vooral inzet op een samenhangend ecologisch systeem op het hele landgoed en niet specifiek op de aanwezigheid van diverse soorten. "Wij willen geen Artis-beheer met in perceel A waterjuffers en perceel B de witsnuitlabel."

Kraamvisite voor de kerkuil

AUTEUR Marc ter Horst
NATUUR Onlangs werd ik door een vaste bezoeker van het landgoed uitgenodigd om het ringen van jonge kerkuilen bij te wonen. Een kerkuil kom ik niet iedere dag tegen en een kans om ze van dichtbij mee te maken, laat ik niet voorbij gaan.

Op de afgesproken datum kwamen een tiental belangstellenden en een paar leden van de uilenwerkgroep Hof van Twente bijeen in een kapschuur. In de nok van deze schuur is een uilenkast geplaatst die de laatste jaren succesvol gebruikt wordt door een koppel kerkuilen. Dit seizoen hadden ze een legsel met zes gezonde jongen. Een groot legsel is een indicatie voor een goede muizenpopulatie.

De kuikens werden gemeten, gewogen en voorzien van een ring om de poot. Deze informatie wordt ingevoerd in een landelijk registratiesysteem ten behoeve van een broed-biologisch onderzoek. Nadat ze bewonderd waren door het publiek werden ze rustig teruggeplaatst in de kast alsof er niks gebeurd was.

Twickel heeft veel locaties die een goede biotoop zijn voor deze uilensoort. Ze komen voor op gras- en akkerlanden, het liefst begrensd met kruidenrijke akkerranden. De aanwezige houtwallen, heggen, bosjes en solitaire bomen in het landschap zijn een wenselijke aanvulling. Het is geen vogel die je aantreft in het bos. Ze broeden vooral in hoge, donkere delen van schuren, kerken, kastelen en torens. Maar dan moeten deze locaties wel opengesteld worden.

Om de kerkuilen te helpen is er in de buurt van het kasteel gezocht naar een broedplek en het oog is gevallen op de paardenschuur. Daar zal binnenkort op de zolder een kast geplaatst worden en dan kan het wachten beginnen.....

Kaarsrecht en ontgonnen land

‘Groote Schuur’ staat op het markante gebouw aan de Blokstegenweg 4 bij Azelo. Opvallend hoog, breed en met riet gedekt is het de meest bijzondere stal van boerderij Goormeen. In de bedrijfsvoering speelt hij echter nauwelijks een rol. Een gesprek met pachters Annette en Erik Jansen.

Als ik aan kom fietsen, vliegen kieviten boven het weiland en vertrekt de jongste zoon juist op de trekker naar de verte. We lopen een rondje langs de drachtige koeien en bekijken het overige melkvee dat in de achter de Groote Schuur gelegen stal uit 1977 verblijft. De ene helft loopt rond in het linkerdeel met de melkrobot, de andere helft wordt ’s ochtends en ’s avonds nog traditioneel gemolken door Erik. Al met al bezitten Annette en Erik zo’n honderd Holstein-Friesian koeien en pachten zij 58 hectare van Twickel. Daarmee is Goormeen een middelgroot boerenbedrijf en dat vindt het echtpaar prima. Erik: “Liever deze omvang en het goed doen dan een megabedrijf en het niet op orde hebben. Wij doen zoveel mogelijk zelf en schakelen nauwelijks loonwerkers in. Wellicht willen we groeien naar 110 koeien, maar we zijn voorzichtig: als de melkprijs nu eens met een dubbeltje omhoog zou gaan, zouden we wellicht andere plannen maken.”

Baby in de kofferbak

Toen Erik in 1969 in Oele geboren werd, was de overname van Goormeen net rond. Zijn ouders namen zijn grotere zus en broers regelmatig mee naar de nieuwe boerderij, baby Erik in de kofferbak. De Groote Schuur bleek al snel te inefficiënt en in 1977 werd een nieuwe stal gebouwd die in 2015 werd gerenoveerd: een nieuw dak, ledverlichting, een zonneboiler, warmteterugwinning, een voorzichtig begin met één melkrobot. De Groote Schuur is een opslagplek geworden. Vanaf 1980

hielden Eriks ouders ook varkens in drie schuren, maar met die intensieve veehouderij-tak stopten de huidige pachters in 2006. Zij zitten in het extensiveringsgebied van Twickel en richten zich weer volledig op melkkoeien. Die gaan naar buiten, zodra het eerste lentegras –het meest voedselrijke– gemaaid en ingekuild is. Annette is ook afkomstig uit een boerengezin. Zij woonde op de Twickelboerderij achter Carelshaven bij Delden. Aanvankelijk werkte zij bij een accountantskantoor tot zij Erik tegen het lijf liep. Vanaf het begin doet zij de administratie. In de loop der tijd is zij steeds meer gaan overnemen, mede door droevige omstandigheden: broer Gerrit met wie Erik en zij het bedrijf runden, stierf een paar jaar geleden. Annette zorgt voor de kalveren en houdt ook de melkrobot in de gaten. Als er een storing is, bijvoorbeeld omdat een koe de zuigers wegtrapt, krijgt zij een seintje op haar mobiele telefoon en spoedt zich naar de stal. Ook is zij verantwoordelijk voor de fokkerij. Dat gaat bij de volwassen koeien met kunstmatige inseminatie; bij de jonge pinken is er nog een echte stier in het spel, Anna’s Punch geheten.

Atypisch landschap

Het landschap rond hun boerderij is atypisch voor Twickel. Veel grote rechte vlakken en strakke sloten in plaats van kronkelige boomwallepjes. Dat komt omdat dit gebied ruim een eeuw geleden ontgonnen is. Tijdens de Eerste Wereldoorlog gingen veel textiel fabrieken in Almelo failliet vanwege de economische

crisis. Honderden arbeiders stonden op straat, zonder werk en geld. Fabrikanten en gemeentebestuur richtten een steuncomité op en vroegen baron Van Heeckeren in 1917 om hulp. Mocht het Twickelse heideterrein van Goormeen ontgonnen worden en geschikt gemaakt voor landbouw? Van Heeckeren stemde toe en al in 1918 hadden de arbeiders het karwei geklaard. Land was omgespit, opgehoogd of verlaagd, van sloten en greppels voorzien. Ook de Groote Schuur van ruim 42 bij 18 meter stond: de plek van waaruit arbeiders elke dag aan het werk werden gezet met de gebruikelijke agrarische werkzaamheden als melken, voeren, mesten, maaien, hooien. Pas in 1933 werd er een woning op het erf gebouwd en stelde Twickel een Friese boer als eerste pachter aan.

Bloemrijke randen

Nu Twickel volop inzet op een natuurlijker beheer van de grond merken ook Annette en Erik de gevolgen. Annette: “Door de geschiedenis van dit terrein –een heideveld dat ontgonnen is en in rechte stukken ingedeeld- worden hier geen oude houtwallen hersteld of solitaire bomen in het land herplaatst. Zo’n markante boom in je wei is overigens mooi voor het oog, maar voor een boer heel onpraktisch bij het bewerken van het land. Wij worden wèl gevraagd om in de randen en bermten ruimte te geven aan wilde bloemen en kruiden. Dat betekent concreet dat stukjes grond niet meer optimaal gebruikt kunnen worden en dus minder opbrengen. Dat moet op de een of andere manier gecompenseerd worden.”

Wederzijds vertrouwen

Het moet beiden van het hart dat Twickel niet altijd even goed met de boeren communiceert. “Twickel is geneigd om plannen bekend te maken zonder eerst goed overleg te plegen met de pachters. Vervolgens wil Twickel dat nieuw beleid snel

uitgevoerd wordt. Neem dat voorbeeld van bloemrijke stroken grond of een karakteristieke boom midden in een stuk land. Natuurlijk is het Twickels recht om zo iets te willen, maar overleg eerst met de pachters. Van te voren met elkaar praten geeft wederzijds vertrouwen. We zijn ervan overtuigd dat bij goede verhoudingen pachters ook op eigen initiatief voorstellen gaan doen die leiden tot een mooier landschap of tot meer biodiversiteit.”

Drugsafval

Samen met hun dochter Esmee (18) en zonen Rens (15) en Milan (12) wonen Annette en Erik in een huis dat zij net voor de eeuwwisseling op het erf hebben gebouwd; Eriks moeder woont ernaast, in het oude huis uit 1933. Rustig is het er. De snelweg hoor je niet, stropers zijn van vroegere tijden. Dumpen van drugsafval is een nieuw fenomeen, zo merkte Annette begin dit jaar. “Ik moest ’s avonds weg met mijn ene zoon en we werden iets verderop bij Azelo staande gehouden door iemand die vroeg of we konden helpen om een busje los te trekken uit de drassige grond. Ik had geen tijd, reed verder, maar vertrouwde het niet helemaal. Erik gebeld. Een jager met nachtkijker nam poolshoogte en zag dat grote zakken het bos in waren gesleept. Toen de politie kwam, hebben ze vijf man op heterdaad betrapt.”

Als ik wegfiets, komt de jongste zoon juist met zijn trekker uit de grote eikenlaan, klaar met gras keren. Het ruikt naar voorjaar.

Annette en Erik Jansen runnen gezamenlijk het bedrijf.

Kenmerkend rond het erf zijn de rechte wegen. (Foto's Monique van der Hoeven.)

Bij het snoeien van rododendrons in de weilanden van het overpark voor het kasteel zakte eind vorig jaar een zware kraan weg in de bodem. Dit werd veroorzaakt door een onder het maaiveld gelegen zandvanger.

Zandvanger ontdekt in overpark

AUTEUR
Helmig Kleerebezem

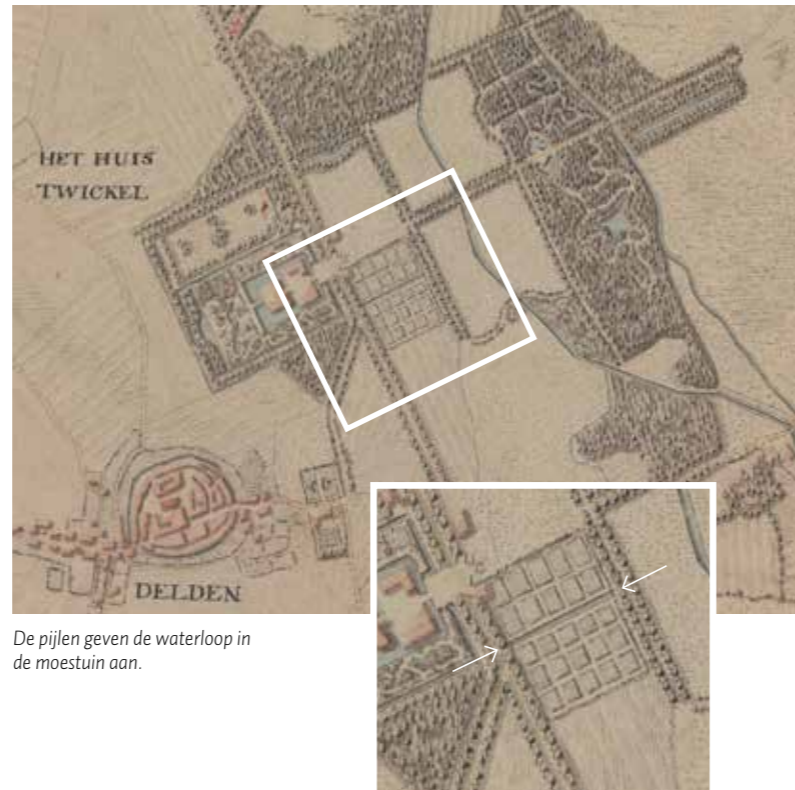
Onderzoek in het huisarchief Twickel wees uit dat de zandvanger onderdeel was van de waterloop door de vroegere moestuin. Een zandvanger laat in een ondiepe beek meegevoerd zand bezinken om zo dichtslibben te voorkomen.

Periodiek werd het slib dan verwijderd uit de zandvanger. Op de 'Kaart van de Twickelervaart', getekend door H.J. van der Wyck rond 1787, is de waterloop in de moestuin te zien. Aanvankelijk lag de waterloop aan een zijde van de in 1715 aangelegde moestuin maar na een uitbreiding kwam deze middenin de moestuin te liggen.

Het water kwam uit de zuidelijke buitengracht van het kasteel en werd via een duiker onder de Twickerlaan aangevoerd. Na circa 250 meter mondde de waterloop uit in een beekje. Op dit punt bevindt zich nog een vervallen sluisje van Bentheimer zandsteen met het jaartal 1887. Dit jaartal past binnen de periode 1885-1891 waarin de Duitse landschapsarchitect C.E.A Petzold het landschap ingrijpend veranderde.

De zandvanger.

De pijlen geven de waterloop in de moestuin aan.

In 1887 werd de moestuin van Twickel verplaatst naar de huidige plek en is het vrijkomende perceel met ca. 20 cm. grond verhoogd. Op 8 december 1887 schreef Petzold aan rentmeester W.J. Bitter over de start en indeling van deze werkzaamheden: "Die Zufüllung der Schlote um den alten Küchengarten, damit sich der eingefüllte Boden über Winter setzen kann und später, nach Beendigung der Planaden nicht mehr nachsinkt".

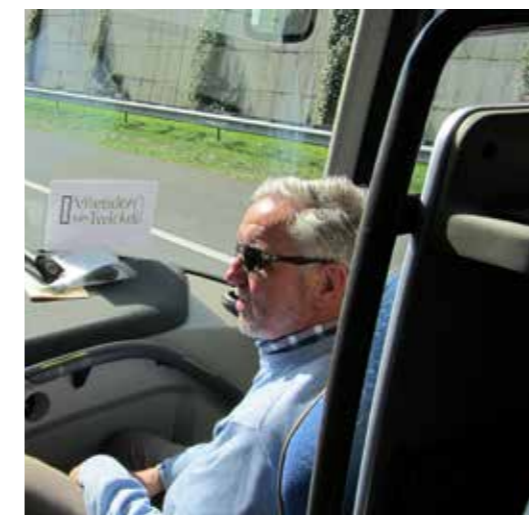
In memoriam Marcel Klieverik (1949-2019)

Op 19 februari kregen we het droeve bericht dat ons bestuurslid Marcel Klieverik de vorige dag tijdens een wandeling was overleden. Als voorzitter van de activiteitencommissie was hij bijna zes jaar lid van ons bestuur.

In die hoedanigheid was hij de organisator en leider van onze lezingen. Dat deed hij met verve. Hij bereidde zich goed voor en had meestal voorafgaande aan een lezing een gesprek met de spreker. In zijn slotpraatje gaf hij altijd een uitgebreide samenvatting en vertelde dan wat hem in het bijzonder had aangesproken. Tijdens onze jaarlijkse Vriendendagen was Marcel als reis Leider voorin de bus te vinden. Hij vond het ontzettend leuk om gastheer te zijn, een praatje te houden en de mensen de weg te wijzen. Helaas kon hij er dit voorjaar niet meer bij zijn. Hij zou in de ledenvergadering van 13 maart worden herbenoemd. Het is buitengewoon jammer dat hij zijn herbenoeming niet meer mocht meemaken.

Marcel was een rustig en bescheiden persoon, maar zijn inbreng was groot en altijd relevant. Hij werd door de leden van de activiteitencommissie bijzonder gewaardeerd. Marcel was een rasechte bestuurder. Ook buiten de VVT was hij bestuurlijk actief. Marcel was bijna 70. We zullen hem zeer missen.

Het bestuur Vrienden van Twickel

VAN DE
VOORZITTER

AUTEUR
Eduard van Emmerik, Vrienden van Twickel

Hoe hoog willen we gaan?

De gemeenteraad van de Hof van Twente heeft op 9 april de motie 'Participatieproces Wind voor Buren' aangenomen. Wind voor Buren heeft serieuze plannen om twee 210 meter hoge windturbines te bouwen langs de A1/A35, op grond van de familie Kristen. In samenspraak met de omgeving wil ze een concreet plan maken voor de realisatie.

Er zal worden onderzocht onder welke voorwaarden de molens neergezet kunnen worden, rekening houdend met regelgeving en omgevingswensen. Dit zou moeten gebeuren in werkgroepen met onafhankelijke voorzitters. Dit participatieproces is belangrijk voor de acceptatie van ingrepen die van grote invloed zijn op de woonomgeving. De gemeenteraad zegt er echter ook bij, dat steun voor dit proces los staat van de finale keuze of de windturbines er wel of niet moeten komen.

Visualisatie windmolens langs A1-A35 (Animatie: Raedthuys).

Dit lijkt met elkaar in tegenspraak. Er wordt gesuggereerd dat de gemeenteraad impliciet vóór de bouw van de windturbines is; immers er zal in het participatieproces alleen worden onderzocht onder welke voorwaarden de windturbines er kunnen komen. Er wordt geen ruimte gelaten voor tegenstanders.

Mijns inziens is dit de verkeerde volgorde. Eerst dient te worden onderzocht of windturbines op de beoogde plek haalbaar en acceptabel zijn door het aanvragen van een omgevingsvergunning door Wind voor Buren. Vervolgens kan de gemeente alles afwegende de aanvraag beoordelen en aangeven of de vergunning wel of niet verleend kan worden en onder welke voorwaarden. Daarna kan door middel van een participatieproces worden bepaald of aan de voorwaarden voldaan kan worden.

Voor alle duidelijkheid: de Vereniging Vrienden van Twickel staat nog steeds op het standpunt dat aan de randvoorwaarden m.b.t. het plaatsen van windturbines strenge eisen moeten worden gesteld. Wat ons betreft zijn 210 meter hoge windturbines in het kwetsbare cultuurlandschap van de Hof van Twente landschappelijk niet inpasbaar en zeker niet aan de randen van het landgoed Twickel.

Pracht en praal in een Haags stadspaleis

Tegenwoordig zetelt de Raad van State er maar ooit was het Huis Kneuterdijk in Den Haag eigendom van de familie Van Wassenaer Obdam. De inboedel van dit weelderige stadspaleis is uiteen gevallen. Een deel van de inventaris staat nu in kasteel Twickel.

AUTEUR
Debbie Splinter

HISTORIE

Over het huis in de bocht van de Kneuterdijk schreef geschiedschrijver Jacob de Riemer in zijn 'Beschrijving van 's-Gravenhage' het volgende: "Een zeer prachtig en bijna koninklijk gebouw, waarvan in gansch Holland geen wedergâ gevonden werd.". Dit huis was in de achttiende eeuw naast landgoed Twickel het belangrijkste bezit van de familie Van Wassenaer Obdam. Het is tussen 1716 en 1725 in opdracht van Johan Hendrik graaf van Wassenaer Obdam gebouwd. Verschillende generaties van de familie Van Wassenaer Obdam bewoonden het pand bijna een eeuw. In 1816 verkocht Marie Cornélie gravin van Wassenaer Obdam het aan de koninklijke familie. Zij, maar ook de eigenaren na hen, veranderden veel aan de indeling en opbouw, waardoor het huis uit de beschrijving van De Riemer grotendeels verloren is gegaan.

Lodewijk XIV-stijl

De ontwerpen voor de architectuur, het nagelvast interieur en de tuin zijn ontworpen door de vermaarde ontwerper Daniel Marot, die eerder een baroktuin bij Twickel had gerealiseerd. Marot introduceerde in Nederland de Lodewijk XIV-stijl, die wordt gekenmerkt door decoratieve, symmetrische

ontwerpen met onder andere rolwerk en festoenen (bloemen- of fruitslingers). Voor Huis Kneuterdijk maakte hij een totaalontwerp waarbij verschillende specifieke ornamenten, zoals het zogenaamde druppelmotief, in de architectuur, het interieur en de tuin terugkomen.

Het ontwerp voor Huis Kneuterdijk is uniek. Marot stond voor de lastige taak om op een hoekperceel een symmetrisch gebouw te ontwerpen dat aansloot bij zowel de straat als de tuin. Hij loste dit op door de geknikte voorgevel in een hoek te positioneren, met in het midden de ingang, geflankeerd door twee identieke vleugels. Het achtergelegen bouwdeel is 45 graden gedraaid in de richting van de tuin waardoor de aanblik vanaf de achterzijde ook symmetrisch is. De grote koepel in het midden van het dak vormt het middelpunt van zowel de voor- als achtergevel. Bijzonder is ook dat het huis met negen traveeën (verticale geveldelen) uitzonderlijk breed is. Daarnaast zijn de twee verdiepingen even hoog als de drie verdiepingen van de naastgelegen panden.

Grote rijkheid

De weelderige uitvoering viel op, zoals blijkt uit het citaat van De Riemer. De voorgevel is genereus bekleed met natuursteen en ook het interieur werd rijkelijk afgewerkt

met beeldhouwde stucwerkplafonds, imposante schoorsteenmantels en luxe wandbekleding. Tegenwoordig zijn hier vooral in de minder belangrijke kamers nog fragmenten van terug te vinden. Zij geven een indicatie van de grote rijkheid die in de voornaamste kamers te zien moet zijn geweest. Het grote huis had bovendien relatief veel representatieve vertrekken, zoals meerdere ontvangkamers, twee eetzalen, een bibliotheek en een balzaal.

Ook het losse interieur van Huis Kneuterdijk was weelderig. Dit beeld komt naar voren bij het lezen van de boedelinventaris die in 1816 is opgemaakt bij het overlijden van Jacoba Elisabeth van Strijen, de weduwe van Carel George van Wassenaer Obdam en de grootmoeder van Marie Cornélie. De vrij obscure opsomming geeft een overzicht van de vertrekken en het soort objecten waarmee zij waren gevuld. De objecten uit verschillende tijden, door de jaren heen verzameld door verschillende familieleden, werden in de vertrekken door elkaar neergezet. Ze waren veelal gemaakt van de mooiste materialen. Zo waren mahoniehouten meubelen gestoffeerd met damast en zijde of voorzien van marqueterie (inlegwerk). De vertrekken werden verfraaid met vloerkleden uit Turkije en Smyrna en ontelbare hoeveelheden porselein en zilver. Kleine zijvertrekken hingen vol schilderijen.

Collectie Twickel

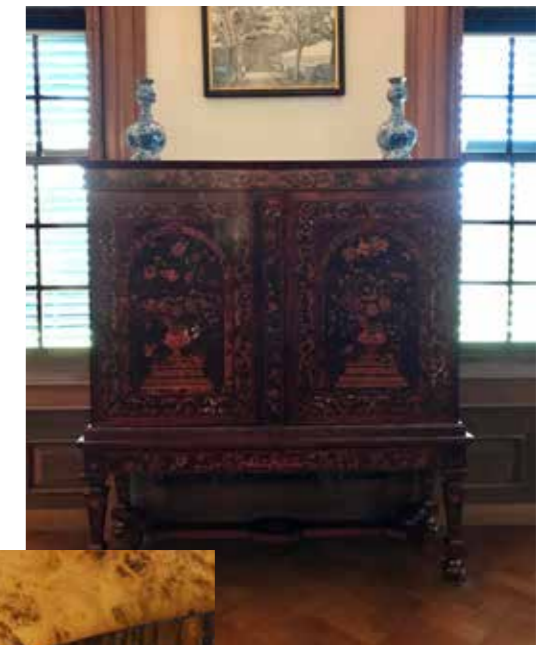
Via de boedelinventaris uit 1816 wordt duidelijk dat enkele bijzondere objecten uit de huidige collectie van Stichting Twickel uit het Huis Kneuterdijk afkomstig zijn. Dit zijn veelal objecten die herkenbaar zijn omdat ze zijn gemerkt, zoals het linnengoed met de initialen WS, verwijzend naar Van Wassenaer Obdam en Van Strijen. Een aantal wijnflessen

Crèmpotjes Meissen-servies.

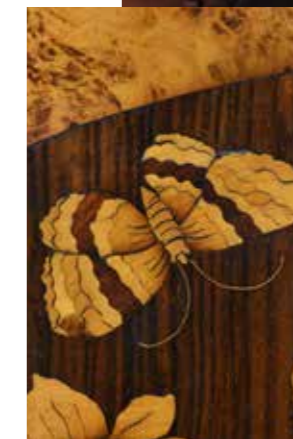

in de kelder van kasteel Twickel heeft een glazen zegel bestaande uit een cirkel met hierin de letter W. En er zijn boekbanden, ontworpen door Marot, met hierop de wassende maan uit het familiewapen. Het Meissen servies kan worden gerelateerd aan Huis Kneuterdijk door het specifiek genoemde aantal van 200. Dit 'Deutsche Blumen' tafelservies stond in Den Haag in een vitrinekast nabij de eetkamers op de begane grond. Ook een verzameling achttiende-eeuwse, zilveren couverts en een zilveren servies voorzien van het familiewapen, die zich tegenwoordig nog op Kasteel Twickel bevinden, worden in de boedelinventaris genoemd. De zeventiende-eeuwse kasten met florale marqueterie, opgebouwd uit verschillende houtsoorten en ivoor, die nu op de bovengalerij staan, worden in de inventaris beschreven als 'Blomkasten'. Ze stonden in Huis Kneuterdijk in de zogenoemde 'gele kamer', één van de meer prestigieuze vertrekken op de verdieping.

Auteur Debbie Splinter heeft voor haar studie Arts and Culture aan de universiteit van Leiden het oorspronkelijke ontwerp en de inrichting van Huis Kneuterdijk gereconstrueerd.

Blomkast.

De geldkist van de admiraal

Kasteel Twickel herbergt duizenden voorwerpen. Niet allemaal even waardevol of bekend, maar wel met een eigen verhaal. Zoals objectnummer D00177: een smeedijzeren geldkist.

AUTEUR
Rob Bloemendal

KASTEELOBJECT

Sinds een week heb ik pijn aan mijn rug. Met een schilder versleepte ik een loodzware 400 jaar oude geldkist van het bouwhuis op het voorplein naar het kasteel. Daar wachtte de metaalrestaurator om de kist te inspecteren en te openen. De trappen van de brug waren net te veel van het goede. De kist weegt meer dan 250 kilo. En hij was nog leeg ook.

De kist (56 x 56 x 110 cm) is een schitterend stuk 17e-eeuws smeedwerk van massief ijzer en staal. Rondom zijn banden gesmeed en vastgeklonken. Aan de voorzijde is een vals sleutelgat. Op de bovenzijde zit het echte sleutelgat. De massieve, zware sleutel is nog aanwezig en na enig smeerwerk werkt het indrukwekkende slot nog perfect. Het mechanisme van gesmeed staal bestrijkt de gehele binnenzijde van het deksel en is gedecoreerd met bloemen en bladmotieven in verschillende metalen. Die moeten na restauratie weer beter zichtbaar worden. Wanneer de sleutel wordt gedraaid, komen alle onderdelen in beweging en worden de 14 dagschoten (dat is dat schuine, verende onderdeel van een slot) naar binnen getrokken en kan het deksel worden geopend. Met twee extra hangsloten aan de voorzijde verandert de kist in een onneembare vesting.

De Engelsen zijn dit soort kisten in de Victoriaanse tijd Armada Chest's gaan noemen. Dat is gebaseerd op het romantische idee dat ze afkomstig waren van veroveringen op Spaanse galjoenen vol met zilver. Engelse Piet Hein-romantiek. Maar daar klopt niets van, want deze kisten werden pas vanaf het begin van de 17e eeuw gemaakt in vooral de Duitse plaats Neurenberg, bekend om zijn bloeiende metaalindustrie.

Toch is het aannemelijk dat de kist eigendom is geweest van één van de opvolgers van Piet Hein, luitenant-

admiraal Jacob van Wassenaer Obdam of anders zijn zoon. Het staal in het slot is namelijk gegraveerd met tientallen wassende maantjes, het 'huislogo' van de Van Wassenaer's. Gevuld met munten en documenten moet de kist niet te tillen zijn geweest.

Hoe deden ze dat vroeger? Met veel sterke mannen en zonder last van Arbo-voorschriften vermoed ik. De kist staat nu in het onderhuis en zal worden opgezet bij de kasteelrondleidingen. Ik ga er in ieder geval niet meer mee slepen.

BERICHTEN VAN DE BUITENPLAATS

AUTEUR
Rob Bloemendal

Nieuwe collectie ansichtkaarten

In de landgoedwinkel is een nieuwe serie ansichtkaarten te koop. De achttien dubbele kaarten zijn in eigen beheer uitgegeven en tonen een bijzondere selectie beelden: luchtopnames van de buitenplaats, tuinontwerpen, een partituur en veel nog nooit gepubliceerde kunst uit het kasteel. U kunt een serie voor eigen gebruik samenstellen of in een luxe verpakking met de Twickel citrusprint cadeau geven.

Biologische oorlogsvoering in de oranjerie

Onze citrusbomen worden aangevallen door luizen, vliegen, bacteriën en andere plagen. In plaats van chemische bestrijding – waarmee we de plagen nooit echt onder controle kregen – zetten we nu volledig in op biologische middelen. Ter bestrijding van de zeer schadelijke Icerya luis hebben we een kolonie kevertjes uitgezet. De Rodolia (larve op de foto van Marc ter Horst) is een natuurlijke vijand. Na wat aanloopproblemen (er zat nog te veel oud gif in de planten) slaat deze werkwijze nu goed aan. De kevers verslinden de luizen.

Plafondstuk teruggeplaatst

In de najaarslezing vorig jaar november vertelde schilderijrestaurator Edwina Brinckmann-Rouffaer over haar intensieve werk aan een heel groot geschilderd werk. Het gaat om een doek uit ca. 1740 waarop het kasteel in een fantasielandschap is afgebeeld. Er is inmiddels een vermoeden wie de maker is en waar het doek oorspronkelijk hing. Een gespecialiseerde kunsthistoricus zal dit komende zomer onderzoeken. Door de restauratie is het doek niet alleen mooier maar ook groter geworden. In april jl. zijn alle werkzaamheden in de Groene Kamer afgerond. De toezegging om het werk in hernieuwde glorie aan belangstellende Vrienden te laten zien, blijft staan. Nu alleen nog bedenken hoe en wanneer...

Houtimitatie

Soms tref je stagiairs met uitzonderlijk talent. Meike Mulder (20) rondt dit jaar haar opleiding tot restauratieschilder aan het Cibap te Zwolle af en liep drie maanden stage bij de schilders van Twickel. In korte tijd liet zij zien dat zij buitengewoon goed is in het oude ambacht van het schilderen van houtimitaties. Deze lastige techniek die zowel materiaalkennis als creativiteit vereist, werd vroeger veel gebruikt op hout en metaal. In het kasteel heeft zij een kastenwand en een trapopgang in oude glorie hersteld. En zo gebeurde er iets bijzonders: ook wij hebben veel van haar geleerd. Meike vervolgt haar restauratieopleiding in Antwerpen.

AGENDA

JUNI

1 Twickel maakt toilet

Zomerexpositie in de oranjerie, over de badcultuur van de kasteelbewoners. Historisch sanitair en toiletartikelen zijn tot eind september te bezichtigen. Zie ook pagina 14.

5 Kasteelrondleiding

Tot en met 15 juni, van woensdag t/m zaterdag. Met gids door keukens en onderhuis, galerijen, eetzaal, salons en de bibliotheek. Ticket is inclusief entree tuinen en park.

10 2e Pinksterdag, Dag van het kasteel

Kasteeltuinen én moestuin zijn open van 10.00-17.00 uur. Voor de bezoeker aan de kasteeltuinen (regulier entree) zijn er van 11.00-15.00 uur instaprondleidingen en staat in de oranjerie een kop koffie klaar. In de moestuin vertellen tuin vrijwilligers en de imker over hun passie.

22 Vrienden van Twickel

Zij brengen een bezoek aan het natuurgebied Breeriet in het overpark o.l.v. oud-jachtopzichter Jan Holtslag.

JULI

13 Open Imkerijdag in de moestuin

Tijdens dit landelijke evenement vertelt de imker van de bijenstal van Twickel over het bijhouden. In de moestuin, van 10.00 tot 16.00 uur.

27 Rijtuigen-evenement

Vanaf 11.00 uur rijden sport- en jachtrijtuigen door het overpark van het kasteel. Uit de Twickel-collectie zijn de Body Break, Derby Cart en Wildwagen te zien. Ter afsluiting staan om 15.00 uur alle aanspanningen op het voorplein van het kasteel.

24 Oogstweek

Bij goed weer start de graanoogst en wordt het gemaaide graan in schoven op het land gezet. T/m 28 juli bij museumboerderij Wendezoele.

25 Twentse avond

Met dans, muziek en uitleg over oude ambachten en folklore kleding door de Folkloristische Dansgroep Midden Twente, in de Schaapskooi, aanvang 20.00 uur.

AUGUSTUS

3 Paard en boer ploegen

Demonstratie van het omploegen van akkerland door trekpaarden bij de Wendezoele.

18 Folklore festival

Op het erf van de Wendezoele treden harmonica- en accordeonspelers, boerendansers en folkloregroepen op.

18 Stift muziekmfestival

Opening internationaal Stift zomerfestival op Twickel. De hele dag klassieke kamermuziek concerten. Tuinen en park zijn deze zondag alleen open voor festivalgangers. Programma en kaartverkoop: stiftfestival.com. Zie ook pagina 6/7.

28 Kasteelrondleiding

Tot en met 7 september. Met een gids door het kasteel en daarna op eigen gelegenheid door de tuinen. Kaartverkoop: twickel.nl

31 Rondleiding

Rondleiding voor VVT-leden op de boerderij van pachter Paul Harink. Van 10.00 tot 12.00 en van 14.00 – 16.00 uur. Maximaal 50 deelnemers per rondleiding.

Voor meer informatie: raadpleeg de websites twickel.nl en vriendenvantwickel.nl

Twickelblad is een gezamenlijke uitgave van de Stichting Twickel en de Vereniging Vrienden van Twickel over historie, beheer en het leven op en rond landgoed Twickel.

Vrienden van Twickel

Twickel